Als de VVD de formatie gaat rekken moet de nieuwe Tweede Kamer de begroting aanpassen en een ambtenarenstop eisen

Posted on 25 november 2023 by Eduard Bomhoff

De top van de VVD zou juist blij moeten zijn. Als er na deze uitslag al een kabinet komt, dan is dat een kabinet van centrum-rechts. Beter 24 zetels en een kabinet in lijn met de wensen van de leden, dan 34 zetels en hangen en wurgen met ministers als Kaag, Jetten en De Jonge.

Centrum-rechts is waar de VVD-aanhang op hoopt, want negen op de tien van hen zijn volgens de peiling tégen regeren met Timmermans. Nadat tijdens Rutte-3 en Rutte-4 het steeds meer ging schuren tussen wat de VVD-aanhang wilde en wat die kabinetten afleverden, zullen de leden nu betere resultaten verwachten van Dilan Yesilgöz.

Een verwijzing naar 2002

Misschien. Maar een maand geleden sprak ik een oude vriend, zeer ervaren Haagse insider, en die wist toen al dat vlak voor de verkiezingen van deze week geanonimiseerd slecht nieuws over de mentale conditie en geschiktheid van Pieter Omtzigt naar buiten zou komen. En inderdaad, dinsdagochtend schreef Wouter de Winther precies dát in zijn column in *de Telegraaf*. Ik complimenteerde mijn vriend dezelfde dag met zijn voorspelling en hij reageerde: 'De geschiedenis gaat zich waarschijnlijk herhalen. De VVD trekt er dan de stekker uit om kiezers NSC en PVV terug te krijgen.'

Dat is een verwijzing naar 2002. Bij de verkiezing van mei 2002 eindigde de VVD net als nu op de derde plaats. Ik had destijds geschat dat het kabinet Balkenende-1 toch wel anderhalf of twee jaar kon blijven zitten, omdat de VVD na acht jaar met de PvdA van Ad Melkert (rupsje-nooit-genoeg) blij zou zijn met een regering op centrumrechts. Toch viel dat kabinet Balkenende-1 na 87 dagen en natuurlijk niet vanwege een tafelbelletje (wie dat gelooft, gelooft alles).

De VVD zag kans om de naïeve LPF-minister Roelf de Boer over te halen tot een interne machtsgreep in de LPF, verzekerde hem dat dat allemaal wel kon en dat het kabinet gewoon zou doorgaan, en liet toen twee dagen later tot verbazing van De Boer en zijn collega's het kabinet vallen (lees voor meer detail mijn bestseller Blinde Ambitie op www.eduardbomhoff.com). Ik sprak later die herfst op een feestje met een dame uit het hoofdbestuur van de VVD die het simpel samenvatte: De VVD had na een zwakke campagne van Hans Dijkstal 14 zetels verloren en 'wij wilden die stemmen terug'. Horen we vandaag een echo?

De Winther schrijft ook: 'Snelle nieuwe verkiezingen worden in het achterhoofd gehouden. En misschien wel een beetje op gehoopt.' Dat moet vooral slaan op de VVD want die heeft, net als in 2002, zetels verloren.

Een frisse wind

Gaat het die kant op, dan is het extra belangrijk dat de nieuwe Tweede Kamer alvast een frisse wind laat waaien in de zeilen van het schip van staat. Vanzelf spreekt dat de begroting snelle correcties vereist na deze verkiezingsuitslag: veel minder geld voor stikstof en klimaat, meer middelen voor zorg en politie, en

goedkopere benzine.

Zo'n financiële ingreep laat zich mooi combineren met een selectieve stop voor het Haagse ambtenarenapparaat: een verbod op het aannemen van nog meer 'bestuurskundigen' en 'communicatieadviseurs'.

Functie-eis: 'goed kunnen luisteren'

Bestuurskunde kan een prachtig vak zijn. De drie delen van Finer's *The history of government* prijken in onze boekenkast. Als allerslechtste regering ooit noemt hij de Moghuls in India. De boeren werden uitgeperst om de Taj Mahal, de paleizen en de jachtfeesten van de vorsten te financieren; geen enkele interesse hadden de Moghuls in het lot van de bevolking. En dan was de Taj Mahal ten minste nog een stuk eleganter dan een woud van windmolens in de Noordzee.

Omdat we in de bestuurskunde nu eenmaal geen laboratoriumexperimenten kunnen doen met complete landen, komen de meeste solide inzichten uit internationale vergelijkingen. Een ervaren professor, zoals Samuel Finer, kon dat; een 24-jarige bestuurskundige mist inzicht, geduld, en historisch besef van wat allemaal werd geprobeerd maar mis ging in het verleden. En dan wordt die verse bestuurskundige bovendien aangenomen op advertenties waarin de belangrijkste functie-eis is 'goed kunnen luisteren', en 'ontwikkelingen en belangen in je omgeving voel je goed aan, en je speelt hier makkelijk op in'.

Vacaturestop bespaart 8-10 miljoen per jaar

De hoge ambtenaren zoeken hier niet historische kennis en onafhankelijke analyse, maar wendbare jeugdige helpers. Die topambtenaren rouleren zelf zó snel tussen de ministeries dat ze vaak ook al geen vakkennis hebben. Hun doel is vooral om samen met de voorlichters hun minister te assisteren bij het schotsenspringen en overleven van dag tot dag.

Nog weer een advertentie vraagt om 'politiek-bestuurlijke sensitiviteit'. Is dat: *NRC* en *Volkskrant* lezen en met de wind meewaaien? Ik gebruik voor al deze citaten het eerste dozijn open vacatures (van in totaal 120) bij een willekeurig ministerie, dat van Economische Zaken en Klimaat. Als de nieuwe Tweede Kamer voor het Rijk een vacaturestop eist, is bij dit ene ministerie alvast 8-10 miljoen per jaar gespaard.

Toen Rutte-3 'Klimaat' toevoegde aan wat vroeger gewoon heette 'ministerie van Economische Zaken', moet de hoop zijn geweest dat een combinatie van economische, natuurkundige en geografische kennis zou helpen voor een verstandige aanpak van de CO2-uitdaging, een beleid waar ook het bedrijfsleven zich in kon vinden.

Maar in de advertenties van EZK zie ik maar sporadisch dat zo'n studie wordt geëist. Bijna altijd gaat het om hoger onderwijs zonder specificatie. Een gevaarlijk signaal aan jonge mensen: wanneer een beta-studie te moeilijk is en je voor economie en bedrijfskunde te veel statistiek moet leren, kun je altijd nog bestuurskunde en communicatie proberen. Honderden vacatures staan immers open bij de overheid als je maar 'goed kunt luisteren'.

Let ook op de de kinderachtige toon van de advertenties: 'Je bent een teamspeler; je bereikt je resultaten door samenwerking, helpt anderen waar nodig.' Doet denken aan een lovende zin in het rapport van onze kleinzoon in groep 4. Wij waren trots op hem – maar hier gaat het over een senior-adviseur met een master-opleiding en een heel mooi salaris.

Een foto voor de kerstkaart

Als de nieuwe Kamer niet snel ingrijpt, struikelen straks die tientalllen bestuurskundigen en communicatie-adviseurs nog over elkaar, en dan zijn dus nog meer bestuurskundigen nodig om hun gekrakeel beter te coördineren.

Ik viel nog in een andere verbazing bij het lezen van de vacatures van EZK: de topambtenaren zoeken een tertiair geschoolde ondersteuner voor hun hoge Bestuursraad en schrijven botweg bij de eisen: 'Je bent representatief.' Waarschijnlijk hoopt de Bestuursraad op een foto voor de kerstkaart met de hoge heren aan tafel en hun representatieve aanwinst attent daarachter. Zoiets als *De Staalmeesters* waar de bediende met de hoed in de hand achter de regenten staat, maar dan anno 2023. Ik was al voor een vacaturestop bij het Rijk, maar nu nog extra vanwege zo'n onbehoorlijke advertentie.

Eduard Bomhoff *is oud-hoogleraar economie aan de EUR, Nyenrode en Monash University. In 2002 was hij vicepremier in het eerste kabinet-Balkenende.*

Het zijn de donateurs die ***Wynia's Week*** *mogelijk maken. Doet u al mee? Doneren*

*kan op verschillende manieren. Kijk **HIER**. Hartelijk dank!*